tiitoarea Grecului, patima lui cea mai de căpetenie; în sfârşit am cheia acelui strălucit viitor pe care îl visez de atâta timp. Ce fericire, ce nepreţuită fericire!... Aceasta este o cheie cu care cineva deschide chiar porţile raiului... Şi de ce nu?... Eva a scos pe Adam din raiu, ca să dea prilej altei femei a i-l deschide mai în urmă. O femeie a făcut pe Greci, după cum zic cărţile, să se bată zece ani dearândul. Favoritele din harem ţin în mână soarta împărăţiei turceşti; chiar aici, la noi, vedem pe Domniţă întorcând curtea şi ţara întreagă după plăcerea ei şi, dacă ea a făcut pe stăpânul meu din Ciohodar, Postelnic mare şi Cămăraş, de ce oare Duduca să nu facă din mine un om puternic, fericit?... Pildele nu ne lipsesc. Câţi au fost ca mine, ba încă şi mai rău decât mine;... căci, slavă Domnului, nu sunt ţigan, şi cu toate acestea, prin muieri şi alte marafeturi ciocoieşti, chiar şi ţiganii au ajuns azi la noi în *protipendadă,* încât n'ai încotro să te întorci de Postelnici, Logofeţi şi Vistieri. Prinde inimă, dragul meu Păturică! Mâine vei pune *işlicul* [106]) în cap şi, de va vrea Dumnezeu cu tine, nu va trece mult şi vei aveà moşii, ţigani şi averi nenumărate, şi vie atunci cineva să-ţi ceară socoteală despre mijloacele prin cari ai dobândit toate acestea! Vie, de va putea!"

Pe când Păturică îşi creà în imaginaţia sa aceste realizabile visuri, uşa camerei sale se deschise şi intră un ţigan înăuntru.

— „Ce cauţi aici, cioară?" zise ciocoiul supărat.

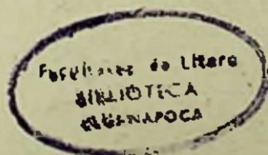
— „Mă iartă, Logofete Dinule, dar am venit să-ţi dau o carte dela *băbaca* dumitale".

— „Ad'o 'ncoace, cioară, şi piei din ochii mei!"

Ţiganul se retrase şi Dinu Păturică, deschizând scrisoarea, citi cele următoare:

---

106. Caciula boierească.

„Cu părintească dragoste mă închin dumitale,
„prea iubitul meu fiu!
„Iată doi ani în cap de când te-am dat pe pricopseală la Postelnicul și nu văz nici un spor „dela tine; aceasta mă pune în mare *aporie*[107]). „Se vede că tu, în loc să te silești a ieși la obraze, „umbli *haimana* pe poduri cu *derbedeii*. Bagă-ți „mințile în cap, măi băete, vezi că eu sunt bătrân „și sărac, să n'ai la mine nici o nădejde. Cum îți „vei așterne, așà vei dormì, auzitu-m'ai? Scrisoa„rea ce-ți *empericlisesc*[108]), este către dumnealui, „Postelnicul; să i-o dai negreșit, căci într'însa îi „vorbesc pentru tine și îl rog să te pue în vreun „*mansup*[109])".

A tău prea doritor părinte:
Treti Logofăt Ghinea Păturică ot Bucov sud Saac.

1816, mai 17".

După ce Păturică citì această scrisoare, scoase călimările dela brâu, se așeză pe un scăunel și puind piciorul drept peste cel stâng, scrise răspunsul acesta:

„Cu fiiască plecăciune!"

„Părinteasca dumitale scrisoare dela 17 zile ale „lunei lui Maiu, am primit-o cu nespusă veselie „și m'am bucurat din rărunchi că te afli sănătos, „căci eu, d'in mila cerescului părinte, mă aflu întru „toată întregimea sănătății. Bucură-te, taică, și „iarăși bucură-te căci de și am slujit doi ani la „Postelnicul pe îmbrăcăminte și mâncare, și „mi-am plecat capul la toți calicii fără osebire,

107. Strâmtoare, lipsă, încurcătură.
108. Ce-ți închid aci...
109. Slujbă.

„dar acum, slavă Domnului, am pus mâna pe „pâine şi pe cuţit. Am oprit roata norocului; n'am „să mă mai tem de nimic!"

„Postelnicul m'a ales sfetnic de taină al său „şi pe negândite mi-a încredinţat o taină prin „care în puţin timp pot să ajung om mare. Atât „de o cam dată; îţi voi mai scrie!"

„Prea plecat şi dorit al domniei tale fiu:
Dinu Păturică".

După ce plicuì şi pecetluì această scrisoare, chemă de afară pe ţigan, i-o dete în mână şi-i zise: „Du această carte la Postelnicie şi spune să o trimită la Bucov, fără cea mai mică zăbavă; ai auzit?"

Ţiganul dispărù cu iuţeala vântului, iar ciocoiul se lăsă pe pat şi adormì gândindu-se la exploatarea minei sale.

CAPITOLUL VI

Ipocriţii în luptă

A doua zi după întrevorbirea confidenţială dintre Postelnicul Andronache şi Dinu Păturică, acest din urmă străbăteà strada Caliţii cufundat în meditaţiuni serioase. Preocupaţiunea lui erà atât de mare, încât de multe ori se loveà piept în piept cu trecătorii depe drum; dar pe când se aflà în dreptul caselor lui Armaş M. fu atras de sunetul cel nasal şi ascuţit al unei voci ce strigà:

— „Dinule! he, he, Dinule! ia fă-te'ncoace, ştrengarule; unde ai plecat aşa de dimineaţă?"

Păturică, deşteptat din *asopismul*[110]) în care

110. Pe jumătate adormit (dela franţuzescul: *assoupir;* confundat, adânc preocupat de ceva.

se aflà se uită în toate părţile, şi văzând la poarta acelor case un omuleţ cu statura scurtă şi groasă, cu faţa rotundă, întocmai ca o lună plină desemnată pe pereţi, cu ochi mici ca de tătar, cu nasul turtit şi cu gura largă, armată cu nişte dinţi mici stricaţi, recunoscu într'însul pe Niculăiţă, vătaful de curte al Armaşului, carele, mai norocit decât dânsul, începuse de mult timp a zeciuì averile stăpânului său şi acum nu aşteptà decât rangul de *Vtori*[111]) *Vistier*, drept plata ostenelilor sale, şi supranumele de *Buclukci boier*, pentru multele şiretlicuri şi încurcături ce făceà.

Păturică trecù drumul şi salută pe îngâmfatul vătaf cu o închinăciune până la pământ.

— „Ce mai veste poveste, Dinule?" întrebă vătaful, mândru de poziţiunea sa.

— „Nimic nou, nene Niculăiţă!"

— „Unde te duceai aşà iute şi cu capul între urechi?"

— „La cucoana Duduca".

— „A! a! înţeleg, la ţiitoarea stăpânu-tău. Şi ce ai să faci acolo aşà de dimineaţă?"

— „Ii duc un răvaş".

— „Din partea cui?"

— „Dintr'a stăpânului meu".

— „Dar ce, s'a împăcat cu dânsa?"

— „Trebue mai întâi să ştiu de au fost certaţi!"

— „Va să zică nu ştii nimic?... Prostule!"

— „Nimic de tot", adause Păturică, cu o privire malitioasă.

— „Află dar dela mine că ei au fost certaţi foarte rău".

— „Şi de ce, nene Niculăiţă?"

— „Auzi colo, de ce? Fiindcă diavoliţa de greacă vrea să ţie doi pepeni într'o mână, adică

111. Al doilea.

este amorezată după un calemgiu dela Visterie".

— „Aşi! nu crez!"

— „Crede ce-ţi spui eu. Postelnicul Andronache a aflat acest amor tainic şi s'a certat cu dânsa furcă".

— „Poate; dar ia spune-mi: cine este acest calemgiu?"

— „Este fiul lui Căpitan Gheorghe Basma dela Dorobănţie".

— „Ce fel de om este acela?"

— „Este un băiat de douăzecişidoi până la douăzecişicinci de ani, frumos, gingaş şi subţirel, pare că-i tras printr'un inel".

— „O fi iubind-o, mă nene Niculae? ai, ce zici?"

— „Mi se pare că da, fiindcă nu înţeleg cum ar puteà să facă atâtea comedii dacă n'ar iubi-o?"

— Şi ce comedii face?" întrebă Păturică, cu nerăbdare.

— „Trece cu lăutari pe la miezul nopţii, se opreşte dinaintea ferestrelor ei, oftează, cântă şi celelalte".

— „Numai atât?"

— „Ba şi ceva mai mult: sare prin grădina Mitropoliei, dintr'însa trece într'a grecei, d'acolo intră în curte şi se ascunde într'o claie de fân până pleacă Postelnicul; iar după aceea se duce de-i ţine locul lângă frumoasa greacă; cu alte cuvinte fericitul calemgiu se bucură fără nici o cheltuială de femeia pentru care stăpânu-tău varsă atâta aur şi argint".

— „Eşti bine încredinţat despre aceasta?"

— „Mai bine nu se poate; omul care mi-a spus această taină este atât de credincios, încât aş puteà să jur în biserică pentru dânsul. Dar, ia spune-mi, de ce-mi faci atâtea întrebări asupra acestei pricini? Oare voeşti s'o prinzi şi să te arăţi cu slujbă înaintea stăpânului tău? Să nu faci

această nerozie, măi băete, căci o să te căeşti foarte mult".

— „Şi de ce să nu-i dau pe faţă această neagră vânzare?" adaugă Dinu, cu oarecare aprindere prefăcută.

— „Voeşti să afli pricina pentru care te opresc?"

— „Da; căci eu iubesc pe stăpânul meu şi nu voesc să-l văz înşelat de o femee desfrânată şi făţarnică".

— „Eşti prost, băete! Tu nu ştii ce va să zică patima dragostei. Ascultă: tu o să te duci la stăpânu-tău şi o să-i spui că greaca îl înşeală; nu este aşà? El deocamdată o să te crează, o să-ţi zică: „aferim, Dinule!", ba încă poate să-ţi dea şi un bunicel bacşiş; dar după aceea, o să se ducă la greacă, o să se certe cu dânsa, o s'o sperie că o goneşte din casă şi celelalte. Ea, ca să-l încredinţeze că e nevinovată, o să înceapă să plângă, o să-şi smulgă părul din cap, o să jure pe tot ce are mai sfânt; în cele după urmă o să se prefacă că leşină, şi atunci stăpânul tău, ca un fermecat ce este, o să se împace cu dânsa".

— „Atât mai rău pentru dânsul!"

— „Zi mai bine că pentru tine o să fie rău, nerodule!"

— „De ce?"

— „Fiindcă pe dată ce se vor împăcà, greaca o să întrebuinţeze toate mijloacele ca să afle pe pârîtorul ei".

— „Dar stăpânu-meu n'o să-i spue".

— „Ţi-ai găsit! Ba o să-i spue, şi încă chiar fără voia lui, căci astfel merg treburile dragostei. He! he! băete, tu eşti un copil de eri de alaltăeri, nu ştii nimic. Ascultă-mă pe mine, că sunt lup bătrân, am dat cu capul de pragul de sus şi am văzut pe cel de jos. Când bărbatul şi femeea

se iubesc şi ţin în dreptate, viaţa lor curge dulce întocmai ca apele unui pârâu liniştit, dar când muerea începe să calce strâmb, şi o simte bărbatul, inima lui arde, ştii, ca peştele pe cărbuni. Ziua şi noaptea se gândeşte tot la necredinţa muierii; aci se ceartă cu dânsa şi o lasă, aci iarăşi se împacă, şi am băgat de seamă, că la asemenea împăciuiri, omul face mai multe jertfe pentru o femee netrebnică, decât pentru una cinstită. Astfel, dar, greaca o să ceară dela stăpânu-tău, ca dar pentru împăcăciune, depărtarea ta din slujba lui şi poate chiar o *falangă*[112]) bunicică dată dinaintea porţii caselor ei, ca să te înveţi minte a nu mai băgà zâzănii între dânsa şi Postelnicul".

— „Ai dreptate; dar ia spune-mi ce trebue să fac?"

— „Să închizi ochii şi să-ţi cauţi de treabă, ca un băiat cinstit ce eşti, şi vei vedeà cât de mult o să te iubească amândoi, iară trebşoarele tale o să-ţi meargă de minune".

Dinu Păturică salută pe mentorul său şi plecă înainte, mulţumit de poveţele lui, căci găsise într'însele o complectă aprobare a politicei sale. Ajungând la casele Duducăi, el intră pe portiţa cea mică, suì scara şi se puse jos, în pridvor, pe un pat de scânduri, acoperit cu un *chilim* de Ţarigrad.

Erà pe la orele nouă de dimineaţă; greaca se sculase şi se dusese la oglindă, ca să-şi puie în regulă graţiile maltratate de voluptoasele plăceri ale nopţii trecute şi să mai adaoge câteva frumuseţi artificiale, ca să dea mai mult interes celor fireşti.

---

112. Bătae cu nuelele la tălpi, obişnuită la noi în timpul Fanarioţilor.

Toaleta femeilor cochete din zilele noastre, deşì a devenit o îndeletnicire foarte grea şi împovărătoare pentru bietele slujitoare, din cauza nenumăratelor forme şi feluri de pieptănări, de spălături, de limpeziri cu ape aromatice şi chimice pentru lustruirea, dregerea şi împrospătarea pieliţei obrazului şi alte nenumărate nimicuri femeieşti, cu toate acestea, ea rămâne o jucărie de nimic, în comparaţie cu toaleta elegantelor din timpii domnilor fanarioţi.

Kera Duduca, de şi se aflà în anii cei mai frumoşi ai vârstei femeeşti, dar destrămata viaţă ce petreceà o făcuse să alerge foarte de timpuriu la ajutorul graţiilor împrumutate. Astfel dar toaleta ei din toate zilele se compuneà dintr'un şir de torturi la cari ea se supuneà cu cea mai mare resignaţiune, numai ca să-şi conserve acea frumuseţe care făceà pe Postelnicul să depuie la picioarele ei toate jafurile câte le storceà din biata ţară, şi pe frumosul calemgiu a o numì *Cheruvimul său* şi a o iubì cu o ardoare egală amorului ce ea aveà către dânsul.

In toate nopţile, după ce expedià pe amândoi adoratorii ei, se ungeà pe obraz cu alifie vânătă; dimineaţa se ştergeà cu albuş de ou, se abureà cu cărămizi încălzite în foc şi stropite cu apă de salcâm, apoi se spălà cu apă de pelin. Acestea le făceà ca să întindă pielea obrazului şi să dispară zbârciturile; apoi se ştergeà cu un burete muiat în apă de castraveţi, ca să scoată petele şi se spoià cu dres ca să deà pieliţei o culoare mai albă.

După toate aceste operaţiuni care n'aveau alt scop decât a albì, a întinde şi a întinerì pieliţa obrazului, veneau rumeneala cea mincinoasă cu care îşi colorà obrajii şi buzele, gogoşile de ristic arse, cu care îşi înnegreà sprâncenile, şi plas-

turile cele negre cu care își făceà *murse* sau *benghiuri* false.

După ce greaca își săvârșì acea toaletă complicată și se mai întoarse de câteva ori pe dinnaintea oglinzii, zâmbind și gesticulând ca să se asigure dacă e deajuns grațioasă, dete ordin să introducă în camera sa pe mesagerul Postelnicului.

O țigancă frumușică se arătă în ușa sălii și făcù semn lui Păturică să intre înăuntru. El intră și dete scrisoarea, apoi trăgându-se înapoi, către ușă, se strânse la piept și luă o pozițiune atât de umilită și plină de smerenie încât ar fi putut să amăgească pe orișicine. Dar Kera Duduca, care erà personificarea fineței și a vicleșugului femeesc, pricepu fățărnicia, chiar sub acel văl de prostatică modestie.

Ea citi scrisoarea până la un loc fără să lase a se zărì pe figură-i vreun semn de surpriză bună sau rea; dar când ajunse la partea aceea prin care Postelnicul îi recomandà pe acel nou Argus înveșmântat cu anteriu și giubea, ea își aruncă fără voie ochii asupra ciocoiului și, întocmai ca vulpea ce vede și simte cursa întinsă, zâmbì cu amărăciune și își continuă lectura până la sfârșit. După aceea sărută scrisoarea și băgând-o în sân, se puse a examinà cu mai multă atențiune figura lui Dinu Păturică, care de și în acele momente de prefăcătorie exprimà un fel de nevinovăție amestecată cu stupiditate, dar tot lăsà a se străvedeà îndestule vicii, dintre care cele mai principale erau răutatea și lașitatea.

Am zis că greaca erà vicleană ca o vulpe; ca să dovedim însă cât de adâncă și pătrunzătoare erà finețea spiritului ei, cată să arătăm că cu toată arta ce puse Păturică în lucrare spre a face să dispară din trăsurile feței sale întunecoasele

intenţiuni şi aspirări ce-i rodeau inima, nu numai că nu putù să o amăgească, dar o făcù chiar să înţeleagă şi mai bine cu cine are a face.

Trecură câteva momente în cari aceşti doi actori se priveau unul pe altul fără să pronunţe o vorbă măcar. Această tăcere scrutătoare semănà foarte mult cu liniştea aparentă a două fiare ce stau de se observă cu o prefăcută nepăsare mai înainte de a sărì cu asalt una asupra alteia.

In fine, greaca hotărî să deà asaltul: ea începu dela una din cele mai mari slăbiciuni ale ciocoilor, adică dela mândrie.

— „Ei bine, logofete Dinule", îi zise ea cu un zâmbet dispreţuitor, „Cilibi[113]) Andronache îmi scrie că de astăzi înainte ai să fii unul dintre slugile casei mele".

— „Mă bucur din toată inima, milostiva mea stăpână".

— „„O fi precum zici, dar, uite, te văz îmbrăcat bine, cu giubea, cu anteriu, cu fermenea, cu papuci galbeni şi cu fes de Ţarigrad; pare că eşti scos din cutie şi asta nu-mi prea place. Să lepezi aceste haine boiereşti şi să te îmbraci cu haine de fecior prost".

— „Voiu face după plăcerea domniei-tale, milostivă cocoană!"

— „Da, negreşit, căci o să te trimit cu coşniţa în târg şi nu voi ca *pazarghideanul*[114]) meu să poarte *ceacşir*[115]) şi *işlic!*"

— „Voiu face orice-mi vei poruncì, milostivo!"

— „Asta o crez, căci la dimpotrivă voiu întrebuinţà gârbaciul, pe care-l vei fi văzut poate atârnat deasupra uşii *sacnasiului*[116])".

113. Titlù de politeţă; distins, nobil.
114. Omul care merge la piaţă, târguitor
115. Pantaloni largi cu roşu, cum poartă Turcii şi cum purtau boerii noştri odinioară.
116. Sacnasiu se numia o cameră mică situată în fundul sălii, şi împodobită cu pat şi perne, unde aşteptau cei ce veniau cu trebuinţe, până ce îi primiau boierii în casă. (N A.).

— „Mă voiu supune în tăcere la orice va găsì cu cale milostivirea ta".

Greaca, văzând marea ipocrizie şi falşa resignaţiune cu care ciocoiul primeà aceste lovituri groaznice, se spăimântă, dar nu disperă.

— „Aşa precum îţi zic", răspunse ea, „o să te pui să tai ceapă la bucătărie, să speli vasele, să tai lemne, să aduci apă cu sacaua dela Filaret şi alte mărunţişuri de felul acesta.

— „Prea bine, stăpâna mea; le voiu face toate acestea, ba încă şi mai multe, numai ca să te văd mulţumită".

— „Vei şedeà toată ziua în pridvor cu capul gol, ca să împlineşti poruncile mele, căci la din potrivă îţi voi pune coarne, te voi unge cu miere, şi te voiu legà de stâlpul porţii, ca să te mănânce muştele şi să râză lumea de tine... Ai înţeles?"

— „Am înţeles, milostiva mea, şi sunt gata a suferì şi mai mari pedepse decât acestea, fără a mă plânge, căci stăpânu-meu te iubeşte şi eu trebue să sufăr orice mi s'ar întâmplà după urma domniei-sale".

— „Peste putinţă!" zise greaca în sine, desperată de sângele rece al ciocoiului; şi aveà dreptate, căci toate săgeţile vicleşugului ei se *frânseră*[117]) în inima de piatră a ciocoiului. Prima ideie ce-i venì în minte fù de a rupe legăturile de amor ce aveà cu calemgiul, singurul mijloc de a se pune în siguranţă despre spionagiul lui Păturică; pe dată însă ce se gândì la dulcile momente ce petrecuse şi încă petreceà cu acel june frumos, sângele i se concentră în inimă şi faţa i se îngălbenì ca ceara. Să ţie pe amant, ciocoiul ar fi trădat-o negreşit şi ar fi perdut pe

---

117. In original=*se tâmpiseră(?)*.

Postelnicul Andronache, care o îngrijià ca pe o domniţă.

Aceste două idei deveniseră în acel moment *Scylla* şi *Carybda*[118]) pentru greaca noastră. Dar arsenalul vicleniilor femeieşti este foarte mare: ajunge numai să ştie cinevà să caute într'însul, şi de sigur va găsì câte ceva pentru orice împrejurare. Greaca căută şi găsì în adevăr mijlocul de a scăpà din toate cu faţă curată. La această fericire negândită fruntea ei se lumină, trăsurile obrazului său luară un aer dulce şi zâmbitor. Atunci, privind pe Dinu cu dulceaţă, îi zise:

— „Ia spune-mi, Dinule dragă, cum ţi s'a părut purtarea mea către tine? Nu este aşà că sunt o nebună? Auzi colo! Să sperie cineva atât de mult pe un flăcăiaş aşà de frumos şi *muchelef!* Să n'ai grijă de nimica; o să trăeşti în casa mea ca la pieptul maicei tale; tot ce ţi-am zis n'au fost de cât glume. Ai, de! fii mai cu inimă!"

Dinu năbuşì în mica sa inimă bucuria acestui mare triumf şi apropiindu-se de greacă, cu o sfială prefăcută, făcù mătanie şi îi sărută mâna; apoi îşi luă ziua bună şi se duse.

CAPITOLUL VII

Până nu faci foc, fum nu iese

Două săptămâni în urma acelor descrise în capitolul precedent, într'o noapte răcoroasă de primăvară, Postelnicul Andronache ieşià dela amoreaza sa cu ciubucul aprins şi cu sluga după dânsul, care ţineà într'o mână o *chisea de şal*[119])

---

118. Carybda, o prăpastie în strâmtoarea Siciliei, în faţa stâncei Scylla pe coasta Italiei; fig.: a scăpa dintr'o primejdie spre a da de alta mai mare.

119. O pungă din stofă fină de lână.

plină cu tutun, iar în cealaltă o pereche de papuci galbeni. Trăsurile feței Postelnicului, de și puțin cam descompuse, arătau acum o mulțumire pașnică și lipsită de grijile ce muncise pe bietul fanariot cu vreo câtva timp mai înnainte.

Intr'o ulicioară întunecoasă, ce duce în mahalaua Dudescului, sta de mai multe ore o butcă elegantă, cu doi armăsari. Când boierul se apropiè de acea uliță, sluga alergă către locul unde sta ascunsă trăsura și strigă: „Trage, Ioniță!"

Fanariotul se suì în trăsură și ciocoiul în coadă, strigând cu voce tare: „Acasă!"

Rog pe bunii noștri lectori să lase pe Postelnicul a dormì în pace pe sofaua sa, căci are mare necesitate de somn, ca nu cumva să-și piarză, deștept, iluziile fericirii sale; iar noi să ne întoarcem iarăși pe strada Califei, ca să observăm ce se petrece în casa amantei sale.

Erà o noapte frumoasă, o noapte tocmai bună pentru amoruri romantice. Frumos este, în adevăr, amorul de inimă, căci el ne procură momente de o fericire sublimă. Câte simțiri încântătoare nu încearcă un amant, când pentru întâia dată surprinde surâsul dorit al femeiei ce el iubește! Cât de înfocate sunt palpitațiile inimii sale, când el depune primul sărut pe buzele ei arzătoare; apoi câte încântări nu mai culege el, din treacăt, în dulcea viață a amorului, când într'o adunare sau la un bal, îi vine din timp în timp câte un semn de dulce suvenire făcut cu o grațioasă sfială, sau o privire plină de desmierdare, aruncată pe furiș și care îi zice în limba cea misterioasă a inimii, „te iubesc!... te iubesc din tot sufletul!..."

Dar amorul este o medalie cu două fețe. Să întoarcem acum medalia pe partea cea opusă.

Ce ziceți domniavoastră despre acele amoruri sgomotoase, cari încep prin serenade de lăutari

şi uneori de bande militare însoţite cu tobe şi cu tipsii, întocmai ca la grădina lui Giafer, şi cari se termină prin păruieli, în clasele de jos, şi prin ceva mai rău în cele de sus? Ce crimă au săvârşit paşnicii locuitori ai vecinităţii, ca să fie deşteptaţi din somn în strigările birjarilor şi oftările cele monotone şi ascuţite ale amorezilor vulgari, mai indiscreţi decât pisicele; căci aceste dobitoace sentimentale miorlăesc şi ele, o lună pe fiecare an, şi apoi ne lasă în pace, în vreme ce pisoii cei cu două picioare, nu numai că miorlăie neîncetat, dar neavând destulă încredere în seducţiile vocei lor, mai iau şi pe alţii de le ajută. Dar răul prin rău se pierde: zice un vechiu proverb.

Asemenea oameni nesocotiţi, cari pun întristarea şi desperarea în inimile bieţilor consorţi şi părinţi, îşi iau mai adesea plata nelegiuirii lor prin trădarea ce le fac femeile corupte de dânşii; căci femeia care a avut curagiul să calce jurămintele făcute înaintea altarului şi juna fată, care a desonorat perii cei albi ai părinţilor ei pentru vorbele dulci ale unui amant aprins de o patimă *ilicită*[120]), ce preţ vor pune oare pe nişte angajamente trecătoare, dictate mai totdeauna de capriciu şi prea rar de inimă?

O, juni! dacă aţi şti voi unde vă duc aceste amoruri nesocotite, poate c'aţi fi mai scumpi în risipirea iluziunilor juneţei voastre! Voi nu ştiţi cu ce monedă vă plăteşte femeia care a primit să-i sacrificaţi anii voştri cei mai frumoşi, timpul, averea şi chiar onoarea voastră. Voi nu ştiţi că acea fiinţă pe care voi o credeţi îngerul vostru, scăparea şi desmierdarea inimii voastre, aceea este în stare a vă trădà pentru un diamant, pentru un şal şi, de mai multe ori, pentru câte o vorbă

---

120. Nelegiuită, în afară de lege şi de morală.

de spirit, care sfâşie şi batjocoreşte sfinţenia amorului vostru. Şi ce culegeţi voi oare din toate sacrificiile ce faceţi pentru aceste statui de marmură? In locul amorului: trădarea; în locul fericirei: desperarea care slăbeşte şi dărâmă focul şi energia facultăţilor voastre, şi — ce e mai rău, — pierderea iluziunii care aduce cu sine scepticismul, monstru de sânge, părinte al turburării şi al sinuciderei.

Fericire perfectă nu există pe acest pământ; aceasta s'a zis de mult timp, şi de oameni foarte învăţaţi; avem însă ceva care seamănă cu dânsa: avem iluziunea, credinţa şi speranţa. Aceste daruri divine compun aci, pentru noi, ceeace numim fericire.

Un june care a iubit pe o femee cu credinţă şi devotament şi a fost răsplătit prin: indiferenţă, ipocrizie şi trădare, acela pierde încrederea în femei; pentru dânsul nu mai există fericire conjugală; prin urmare, el nu se mai însoară, sau chiar de se supune la această datorie socială, inocentul amor al soţiei sale, graţioasele ei surâderi, fragedele ei îngrijiri, pentru dânsul trec de prefăcătorii. Femeia simte toate acestea, cearcă a-l încredinţà despre sinceritatea amorului ei, dară nu reuşeşte. In fine, lucrul se termină astfel: dacă femeia este virtuoasă, suferă în tăcere, suspină şi moare; iar dacă are caracter slab, cade în haosul pierzării, târând după sine, în ruşine, şi pe nevinovaţii săi copiii.

Dar să venim la subiect.

Erà una din acele nopţi de vară, în care natura întreagă îşi deschide comorile uimitoarelor sale frumuseţi, spre a ne da o idee perfectă de sublimitatea ei; bolta cerului erà de un albastru încântător; stelele presărate pe spaţiul ei nemărginit, de astădată erau pline de o lumină magică; luna

a cărei palidă şi dulce faţă umple de dor şi de ardoare inimile simţitoare, sta aninată printre turlele Mitropoliei şi nemaiputând din acel loc sfânt să-şi urmeze înfocatul ei amor cu junele păstor *Endymion*[121]), amantul ei din vremile păgâne, ea păreà a privì cu o nesăţioasă bucurie la atâţi înamoraţi ce se desmerdau cu înfocare sub razele ei amoroase. Suflările cele calde ale vântului de primăvară erau atât de line încât abia frunzele plopului se clătinau a lene.

Această maiestoasă şi dulce tăcere erà întreruptă câteodată de suspinul unei privighetori care cântà durerile sale, ascunsă într'o dumbravă de lilieci din grădina mânăstirii Antim.

Păturică, îndemnat mai mult de bănuitorul instinct al răului decât de simţimântul frumosului, sta ţintit la fereastra camerei sale luând foarte puţin aminte la acea minunată panoramă. Nu trecu mult timp şi urechia lui fu isbită de sunetul unor instrumente de muzică. Aceste sunete, fiind un acord de acelea ce fac lăutarii înainte de a începe cântarea, de şi încetară numaidecât, însă atraseră atenţiunea ciocoiului. El se gândì câteva momente, apoi bătându-şi fruntea cu palma, ca omul ce prinde o ideie de mult timp aşteptată, zise: „A! a! acum înţeleg! Aceşti lăutari trebuie să fie puşi de ibovnicul stăpânei mele!... Nicolăiţă dela boierul armaş nu m'a înşelat. Pe muncă, Dinicule, pe muncă, băete, ca să mai scurtăm calea ce duce la fericire!" Zicând acestea, el îşi luă ipingeaua pe dânsul şi coborându-se în grădină, se ascunse după trunchiul unui arbore.

Lăutarii începură din nou acordurile lor; de astădată, însă, ei cântară cum se cântă, adică

---

121. Păstor mitologic iubit de Diana, zeiţa vânătoarei şi a lunii, pe care îl privea cu drag în timpul nopţii în peştera din Latmos; condamnat de Joe la un somn etern.

puseră capul pe umărul stâng şi prin ajutorul arcuşelor şi al penelor de gâscă, scoaseră din viori şi cobze nişte accente foarte patetice pentru timpii de atunci, dar care astăzi n'ar aveà cea mai mică putere asupra simţurilor noastre, nici chiar pe aceea de a ne face să dormim.

După ce lăutarii sunară câteva arii melancolice, ei încetară, ca să dea loc unei voci de tenor ce întonă cu o doză mare de simţimânt şi de pasiune, aria pe care se cântau versurile acestea:

Pe pod pela Spiridon,
Toate păsările dorm,
Numai păsărica mea
Toată noaptea ciripeà,
De amor se jăluià.
Oh, amor, amoraş
Vedea-te-aş călugăraş,
Pân'la patruzeci de zile,
Să te văz la mânăstire
Cu ochii pe la icoane,
Cu gândul pela cocoane,
Cu mâinile pe psaltire,
Cu ochii pe la copile, etc.

Aria aceasta fu terminată prin oftări din cele mai adânci; dar ferestrele grecei, ce se deschideau la primul accent al serenadelor înfocatului calemgiu, rămaseră de astădată închise ca un mormânt. Lucrul erà de desperat, dar amorezii au mai multe coarde la arc; ei nu desperă aşa lesne.

Calemgiul aruncă o privire duioasă asupra ferestrelor, apoi începu a cântà:

Piatră d'ai fi, te-ai desface
Şi la mine te-ai întoarce!
Of, of, of, *keramu*[122]), of!
etc.

Această din urmă încercare reuşì pe deplin, căci greaca, după o luptă teribilă între interes şi amor, neputând să mai reziste furioaselor bătăi ale inimii sale, deschise ferestrele şi făcu cu batista un semn; apoi se coborî în grădină, intră într'o boltă de viţă în care abia pătrundeau razele lunii şi aşezându-se pe un divan moale, aşteptă acolo pe amantul ei.

Nu trecù mult timp şi apăru o umbră în fundul grădinii. Această umbră luă o direcţiune către bolta de viţă, şi de ce se apropià mai mult, ea luà forme mai distincte. Când fu la o distanţă oarecare de ascunzătoarea lui Păturică, acesta deosebì într'însa un june ca de douăzecişicinci de ani, cu anteriu de *şamalagea morico*[123]), cu fermenea de *croazea pembe*[124]) încins cu un şal pătlăginiu şi legat la cap turceşte cu un *taclit*[125]) în vărguliţe.

El înaintà cu paşi rari şi nesiguri către locul în care se aflà dorita inimei sale, fără a se gândì că această întâlnire erà să fie cea mai după urmă rază a fericirii lui.

Păturică, care spionase tot ce se petreceà, aşteptà acum momentul favorabil ca să se arunce asupra victimei sale. El lăsă pe june să se apropie câtva de bolta de viţă; iar când rămăse între dânsul şi prada sa o distanţă de câţiva paşi, zise încet: „Doamne ajută!", şi sărind ca o panteră,

---

122. Scumpa mea.
123. Anteriu de mătase din Damasc, albastru-închis.
124. Scurteică de mătase trandafirie.
125. Cingătoare, basma, legătoare.

apucă de piept pe bietul june şi începù să strige: „Tâlharii, tâlharii!... Săriţi, creştini!... Puneţi mâna pe hoţ, pe tâlhar!"

Sărmanul june, văzându-se strâns cu vigoare de un braţ puternic, mai întâi cercă să se libereze de dânsul, dar neputând, începù a se rugà să-l lase în pace că e om cinstit.

— „Nu, tâlharule, nu te las din ghiarele mele. La spătărie, hoţule, să te învăţ eu minte a mai venì să furi orzul din hambarul nostru!"

— „N'am furat nimica, logofete; priveşte-mă şi vezi, am eu *caifet*[126]) de hoţ?"

— „He, he? şiretule, nu mă înşeli tu pe mine; ştiu eu că te-ai înhăitat cu ţiganii lui Velcea şi jefuiţi mahalaua. Eu mănânc pâinea cucoanei Duduchi şi nu sufer să o jefuiască nişte masalagii[127]) ca tine! O să te leg bine cot la cot şi mâine o să te dau pe mâna *zabetului*[128])".

Această stratagemă atât de ingenioasă puse pe greacă într'o poziţiune foarte delicată; o făcù în fine să se convingă că Păturică erà un demon împeliţat; şi aveà dreptate biata femeie, căci starea lucrurilor erà atât de dificilă, încât nu mai puteà să facă nimic în favoarea amantului său. Să tacă, nu puteà, căci vicleanul ciocoi ar fi dus la spătărie pe junele calemgiu şi printr'aceasta s'ar fi dovedit amorul ei cel tainic; să-l libereze, nu puteà decât printr'o mărturisire care ar fi făcut pe ciocoi stăpân pe secretele sale. Din aceste două rele Duduca alese pe cel mai mic. Ea ieşì din boltă şi arătându-se dinaintea lui Păturică, zise:

— „Ce s'a întâmplat? Ce este acest sgomot?"

— „Să trăieşti, milostivă stăpână", — răspunse ciocoiul, — „am pus mâna pe acest tâlhar, care

126. Asemănare. (N. A.).
127. Potlogari; în înţelesul bun: purtători de torţe.
128. Stăpânire. (N. A.).

jefuieşte mahalaua întreagă, care ne fură orzul şi găinele".

— „Bravo, Dinule, să trăieşti; dar ia să văz şi eu pe acest tâlhar".

Junele înamorat se apropiè de dânsa; iar Păturică, simţind că ei voiesc a vorbì despre ale lor, se depărtă puţin, prefăcându-se că caută o funie ca să lege pe presupusul tâlhar. Greaca observă şi această viclenie, dar folosindu-se de dânsa, se apropiè de amantul ei şi-i zise:

— „De acum înainte totul s'a rupt între noi!..."

— „De ce, sufletul meu?" răspunse calemgiul, cu glas tremurător.

— „Postelnicul a aflat amorul nostru şi mi-a trimis pe cel mai afurisit ciocoi din lume, să mă păzească. Tu eşti în mâna lui şi eu nu pot să te scap decât mărturisind dragostea noastră".

— „Să-l cumpărăm cu bani".

— „Eşti nebun, Iordache! (ăsta erà numele calemgiului). Crezi tu oare că acest sgripţar se va mulţumì cu aceea ce-i vom da noi? Lui îi trebue comori; mândria lui merge până la protipendadă!..."

— „Aşa dar, va să zică?..."

— „Nimic nu rămâne, decât să ne despărţim pentru totdeauna".

— „Şi crezi că voiu puteà trăì fără tine?"

— „Te vei supune la această nevoie pentru asigurarea fericirei mele. Rămâi sănătos şi mângâie-te cu alta de pierderea mea".

Zicând aceste cuvinte, ea chemă pe Dinu şi-ì zise:

— „Dă drumul acestui flăcău, că-i păcat să-l băgăm în spătărie; iar dacă-l vei mai prinde prin grădină, atunci să faci cu dânsul ce vei voì".

— „Prea bine, milostivo". Apoi întorcându-se către calemgiu zise: „Aide, băiete, cată-ţi de drum

şi să nu mai te prind prin grădină că, pe legea mea, te jupoi de viu".

Sărmanul june privì pe greacă cu ochii plini de lacrimi şi luând drumul către fundul grădinii, se făcù nevăzut; iar greaca şi Păturică intrară în camerele lor, fără să schimbe nici o vorbă.

CAPITOLUL VIII.

Mijlocul de a face foc fără să iasă fum

A doua zi greaca se sculă foarte de dimineaţă şi îşi făcù toaleta cu îngrijire mult mai mare decât în celelalte zile; după aceea ea cheamă pe ţigancă şi-i poruncì să aducă. două cafele, două dulceţe, un ciubuc şi o narghelea. Chemă apoi pe Păturică şi, după ce rămase cu dânsul, îi făcù semn să şează lângă dânsa pe sofa.

Păturică, deşì dorià de mult timp să ajungă acì, deşì în calitatea sa de om cu multă minte înţelegeà pricina care o silià să devie atât de blândă cu dânsul, nu primì totuşi să şează.

— „Ci şezi, Dinicule dragă, îi repetă greaca, cu graţie".

— „Vai de mine, cuconiţă; cum aş puteà să şez lângă milostiva mea stăpână?

— „Tu mi-ai dat să înţeleg că doreşti foarte mult de casa mea".

— „Mi-am împlinit datoria şi nimic mai mult".

— „Aşa este, dar o slujbă ca aceasta cată să fie răsplătită şi eu voiu să te răsplătesc; vino dară să luăm dulceaţa şi cafeaua împreună".

— „Nu cutez, milostivo".

Greaca, văzând rezistenţa ciocoiului, se ridică după sofa şi după ce dete o aruncătură de ochi la fereastră, îl luă de mână, îl puse lângă dânsa

şi, ca să-i insufle mai mult curaj, îi dete cu propria ei mână dulceaţa şi cafeaua.

In timpul cât ţinù băutul cafelei, greaca examină cu mult interes trăsăturile feţei lui Păturică şi rămase foarte mulţumită căci, fie zis între noi, băiatul nu erà de loc urît. După ce dar se gândì puţin, faţa ei luă un aer dulce şi amoros.

Ce se va fi petrecut în inima ei în acele momente, nu ştim; judecând însă după cele din afară am puteà zice că inima ei nu erà stăpânită în acel minut de amor, ci mai cu seamă de temerea de fi respinsă, dacă cumva din nenorocire pasiunea ei n'ar fi intrat în planurile ambiţioase ale ciocoiului.

In fine se sculă de pe sofà plină de turburare şi ieşind din cameră, zise mai întâi câteva cuvinte servitoarei sale credincioase; apoi se întoarse ţinând în mâini o sticlă cu anason de Chio, din care bea numai Postelnicul, şi un taler plin cu alune prăjite.

— „Să vedem“, ziceà ea, în sine; „va puteà el, să-şi păstreze acest cumpăt sfieţ şi rece, când această băutură va aruncà turburarea în minţile şi în simţurile lui?“ — Şi puindu-se iarăşi pe sofa, într'o poziţiune voluptoasă, turnă licoarea de foc cu mâna ei cea albă şi o prezintă cu graţie lui Păturică.

— „Ţine“, zise ea, — „bea acest spirt în sănătatea mea!“

Dinu luă paharul şi zise:

— „In sănătatea cocoanei Duducăi, cea mai frumoasă din toate femeile Bucureştiului“.

— „Astea sunt linguşiri, ştrengarule!“, răspunse greaca, luând o poziţiune şi mai invitătoare.

— „Nu, nici de cum; ba încă dacă voieşti să spui adevărul, eşti mai frumoasă decât Afrodita din mitologie“.

Greaca turnă încă un pahar şi sorbind puţin dintr'însul, îl dete lui Păturică cu mâna tremurândă.

Ciocoiul bând şi acest pahar, simţì un foc strecurându-se prin tot trupul său şi o turburare voluptoasă îi cuprinse minţile! El privì pe Duduca cu o sete de amor nedescriptibilă. Atunci greaca văzându-se sigură de triumf, dete glasului său o intonaţie şi mai dulce şi privind pe Dinu cu ochi galeşi, îl întrebă:

— „Ia spune-mi, Dinicule dragă, ai iubit tu vreo femeie până acum?"

— „Pe nici una, frumoasa mea stăpână".

— „Nu mă înşeli oare?"

— „Nu zău; nici de cum".

— „Ştii tu că eu de mult te iubesc şi nu cutezam să-ţi spui, căci mă temeam să nu fii vreun berbant; dar fapta ta de astănoapte, dragostea şi credinţa despre care mi-ai dat dovadă, m'a făcut să-mi iau hotărîrea... Vino dar, dragă, în braţele mele! Nu te sfii, Dinule; eu te iubesc căci eşti tânăr şi frumos, eşti plin de foc şi de mândreţe". — Apoi, lăsând să iasă din adâncul pieptului ei un suspin înfocat, se aruncă în braţele ciocoiului şi-l strânse cu ardoare pe sânul ei. Gurile lor se lipiră; ochii lor jumătate închişi de delirul pasiunei clipeau din când în când cu scântei de amor şi voluptate... Erau beţi de fericire!...

Două ore în urma acestei scene de desfrânată şi urâcioasă trădare, Dinu Păturică puteà să se laude că a învăţat pe dinafară alfabetul norocului. Greaca, asemenea dobândise un complice, cu care să poată mâncà în siguranţă starea Postelnicului. Numai Postelnicul, sărmanul! el culegeà în acele momente roadele oarbei sale încrederi.

CAPITOLUL IX.

Confidenţele

Trădarea începută cu atâta fineţe de Duduca şi Păturică, din zi în zi luà aspectul unui amor sentimental. Ciocoiul, cufundat în plăceri, păreà că renunţase la orice plan de ambiţiune; dar asta erà o nouă cursă ce el întindeà fanarioatei.

Ţinta lui erà să mănânce starea Postelnicului. Greaca aveà tot această tendinţă vicleană, Păturică o simţise din purtarea către dânsul, — dar, ca om cuminte ce erà, el vreà s'o aducă în stare a-şi declara însăşi acea dorinţă; cu alte cuvinte, el voià să prinză şarpele cu mâna altuia, metod foarte ingenios ce s'a practicat în toţi timpii şi se va practicà până ce acest glob se va preface în cenuşă sau se va prăvălì în haos.

Intr'o seară, ei beau cafeaua în camera de culcare. Mai întâi vorbiră de amor, acuzându-se unul pe altul de indiferenţă; dar această conversaţie se sfârşì foarte curând prin jurăminte de cele ce întrebuinţează adesea amanţii, că să se poată amăgì mai lesne unii pe alţii.

— „Aşa, nemulţumitorule", ziceà greaca, „tu nu mă iubeşti cu acea căldură ce aşteptam dela un om pentru care am făcut atâtea jertfe. Ştii tu că fără tine nu mai pot să mai trăiesc? Când lipseşti câte un ceas de lângă mine, mi se pare acel timp un an, un veac. Oh! cât eram de liniştită până a nu mă înclinà cu tine! Trăiam cu Postelnicul, fără să fiu turburată de nimic".

— „Linişteşte-te, Duducuţo *fosmu*[129]), eu te iubesc mai mult decât orice în lume; să n'am parte de Dumnezeul la care mă închin, să fiu anatema[130]), dacă mint".

129. Lumina mea.
130. Blestemat.

— „Lasă, lasă, nu te mai jurà, că am simțit eu toate. Știu eu pricina care te răcește de mine".

— „Spune-mi-o, așà să trăiești, că-mi vine să înnebunesc".

— „Tu mă temi de Postelnicul, și ai dreptate; dar de! ce o să fac?... Nu pot să-l las, căci el mă îngrijește despre toate. Dacă ai aveà tu stare să mă ții, chiar acum, în acest ceas, l-aș lăsà".

— „Ai cuvânt[131]). Da, te tem, și cum cutezi să ceri dela un om care te iubește, să stea cu sângele liniștit, când vine altul și te sărută chiar pe locul acela unde și-a pus el buzele cu puțin mai înainte, când celălalt te strânge în brațe și doarme cu capul pe pieptul tău? Tu nu știi ce se petrece în inima mea, când te văd în brațele Postelnicului. Toate furiile iadului se grămădesc împrejurul meu și îmi zic: „Injunghie-te sau înjunghie-l".

In timpul acesta se auzì pe drum un glas frumos, cântând versurile acestea:

Frunză verde ș'o laleà!
N'am cuțit că m'aș jungheà
Văzând ibovnica mea
Pe brațele altuia...

Amândoi amanții ascultară cu atențiune patetica melodie în care erau învelite acele versuri, iar ciocoiul exclamă cu un zâmbet neînțeles:

— „Sărmanul Chioftea!"

— „Cine e acel Chioftea!" — întrebă Greaca.

— „Un vătaf de Curte, dela un boier".

— „Și de ce o fi cântând el aceste stihuri întristătoare?"

— „Este amorezat, sărmanul".

— „După cine?"

— „După amoreaza stăpânului său".

131. In sensul de: ai dreptate!

— „A, a! înţeleg, după frumoasa Despina“.

— „Da, după dânsa, care l-a făcut vătaf de curte şi calemgiu la Postelnicie“.

Greaca, pricepând simţul acestor vorbe, zise:

— „Ai dreptate. Ea a făcut totul pentru dânsul, şi eu, nimic pentru tine“.

— „Nu este vorba de mine“, răspunse Păturică, cu nepăsare.

— „Ei bine, Dinule dragă, îmi cunosc greşala, şi încep chiar de astăzi a mi-o îndreptà. Voiu scrie Postelnicului să te facă vătaf de curte în locul lui Gheorghe pe care voieşte să-l facă zapciu de streini; dar am altcevà să-ţi spui, însă cer să fii tainic. Postelnicul e galantom, îşi cheltueşte starea cu craidonii pe la via Brâncoveanului şi pe la Cotroceni“.

— „Ei ş'apoi ce iese d'aci?... Lasă-l să şi-o cheltuiască cum îi va plăceà!“

— „Aşà este, ai dreptate; dar el poate să se amorezeze de alta, sau poate să afle că ne iubim amândoi şi să ne oropsească şi atunci vom rămâneà calici pe drumuri. De ce să nu ne bucurăm noi de averea lui, căci suferim mojiciile şi fantaziile lui?... Eu, ca ţiitoare şi tu ca vătaf de curte, putem în scurt timp, să-l scoatem la silimet [132]). Ai ce zici?

— „Ce să zic, dragă Duduco. Zic, că Dumnezeu sau dracu ne-a făcut pe unul pentru altul“. Apoi strângând-o în braţe şi sărutând-o, zise: „De mâine, iubita mea, să ne punem pe lucru“.

— „Tu-l vei încărcà la socoteli“.

— Tu-i vei cere şaluri şi mătăsării“.

— „Tu-i vei speculà moşiile“.

— „Tu-i vei cere diamanticale“.

— „Şi unind jafurile la un loc, ne vom cumpărà moşii şi ţigani“.

---

132. Desăvârşită ăcie. (N. A.).

— „Ș'apoi ne vom cununà, nu este așà, Duducuțo dragă?"
— „Bravo, Dinule, ai ghicit!"
— „Bravo, Duduco!"
— „Pe mâine!"
— „Ia stai puținel; am uitat un lucru", exclamă greaca, puindu-și degetul la buze spre a-și aduce aminte. — „Nouă ne mai trebuie un om, ca să ne stoarcă banii grecului, fără de a ne da noi pe față".
— „Ai dreptate, Duduco".
— „Cunoști tu, vreunul?"
— „Cunosc, da!..."
— „Cine e? Cum îl cheamă?"
— „Kir Costea Chiorul".
— „O fi Costea bogasieru dela Sf. Gheorghe cel Nou".
— „Tocmai acela".
— „De minune!"

CAPITOLUL X.

Kir Costea Chiorul

Ne oprim puțin din povestirea noastră, ca să întroducem pe scenă încă un personagiu foarte interesant, care are să joace un rol însemnat în această istorie.

Cei ce cunosc cum erà forma orașului București înaintea focului dela 1847, n'au decât să se gândească puțin și-și vor aduce aminte că, mergând drept pe ulița Colții spre Sf. Gheorghe cel Nou, erà pe timpii aceia, o piață triunghiulară din care își luau începutul trei ulițe: una duceà spre Bărăție, alta către Hanul lui Filaret[133]) și

133. Două clădiri au purtat acest nume: una este aceia despre care vorbim, iar cea de a doua este localitatea pe care s'a clădit Teatrul. (N. A.).

cea din urmă se îndreptà spre Pescăria veche din mahalaua Scaunelor. Cea dintâiu erà locuită de bogasieri, a doua de cojocari subțiri și groși, iar a treia, acoperită cu scânduri ca bazarele din Stambul, erà locuită numai de abagii[134]) și găitănari.

Pe la 1814, aceste ulițe, ca mai toate celelalte, erau așternute cu scânduri de stejar și aveau pe dedesupt canaluri de lemn pentru scurgerea apelor. A umblà însă pe asemenea poduri erà o adevărată tortură, căci uneori ele erau pline de noroiu infectat din cauza necurățirii canalelor, alteori se rupeà câte o scândură tocmai când nenorocitul pedestru puneà piciorul pe dânsa și, fără veste, el se simțeà cufundat în noroiu până la mijloc sau chiar se pomeneà cu o mână scrântită sau cu un picior frânt. Să mai adăogăm pe lângă acestea și lipsa de felinare, și abià ne vom puteà face o idee despre trista stare în care se aflau ulițele Bucureștilor pe timpii aceia.

In una din acele trei ulițe, locuià un negutător, căruia din cauza deosebitelor obiecte de vânzare ce ținea în magazinul său, nu-i putem da nici o calificație definitivă; tot ce putem zice despre dânsul este că făcea parte din toate breslele negustorești, fără ca să plătească patenta la vreuna dintr'însele, căci dacă stărostia voià să-i dea patenta de bogasier, el nu o primeà, zicând că este ciaprazar; iar din această corporație, el scăpà aruncându-se în alta, fără ca nimeni să-l poată dovedì de mincinos.

Acest negutător, evreu de origină, dar trăit și naturalizat printre fanarioți, se deosebià dintre colegii săi printr'o rară dibăcie întemeiată, din

134. Negustori de abale (postav de lână groasă, obișnuit albă, din care se fac haine țărănești).

nenorocire, pe un caracter cât se poate de mârşav.

A trimite la ocnă pe un nevinovat sau a furà cu paraua dela marfă, pentru dânsul erà tot una; conştiinţa lui erà obişnuită cu tot felul de răutăţi, încât cea mai mare nelegiuire nu puteà să deştepte în inima sa nici milă nici frica de Dumnezeu.

Ca să ajungă a dobândi stare mare el întrebuinţase toate mijloacele putincioase şi nu nesocotise câtuşi de puţin folosul ce-l puteà trage întru aceasta dela femei. Nu erà un desfrânat în ţară pe a cărui cochetă să nu o cunoască Kir Costea. El împrumutà pe toţi junii cu bani, luându-le dobânzi nespuse; făceà înlesniri amoroase chiar în casa lui; spionà pe toată lumea şi o trădà la spătărie. Toate acestea le făceà sub masca omeniei şi a dreptăţii şi suntem încredinţaţi, că dacă biata ţara românească ar fi fost şi pe atunci un obiect de specuIă, chiar pentru oamenii de jos, Kir Costea, negreşit, s'ar fi servit şi el de cuvintele: patria şi libertate, ca să-şi sature lăcomia de bani.

Când îi ieşeà înainte vre-o femeie cochetă (de care nu erà lipsă nici pe atunci), el dintr'o simplă căutătură, înţelegeà cu cine are a face şi ce profit puteà să tragă dela dânsa.

Dacă întreţinuta vreunui boier cu trecere la Curte şi bogat se opreà cu butca dinaintea prăvăliei sale, el ieşià afară cu capul descoperit şi o ameţià cu linguşiri de tot felul: — „Bine ai venit, prea cinstită coconiţă! Ce mare cinste pentru mine! Cu ce pot să vă slujesc? Am primit acum de curând: mătăsării de Veneţia, tulpanuri, panglice, răţele şi horbote din Lipsca, fesuri albe de Ţarigrad, şaluri de Iran[135]). Am mai primit diamanticale de tot felul: rubine, smaragde şi măr-

---

135. De Persia. (N. A.).

găritare dela cei mai vestiţi giuvaergii din Stambul". — Apoi întorcându-se către băieţii din prăvălie, le ziceà: — „Ei, ce şedeţi ca nişte trântori?... Scoateţi tot ce avem mai frumos şi puneţi dinaintea milostivei cucoane, ca să-şi aleagă orice i-o plăceà!"

In câteva momente se prefirà pe dinaintea cochetei, toate boarfele şi falşele diamante ale ingeniosului bogasier, fără ca el să treacă pe vreuna mai jos de un cap d'operă. In fine, cocheta îşi alegeà un inel de diamant, de mărgăritar sau o pernită de odagaciu [136]) şi ziceà surâzând:

— „Cât costiseşte acestea, Kir Costeo?"

— „Să fac socoteala, milostivo".

Apoi luând în mâini obiectele în chestiune, se prefăceà că se gândeşte la preţul lor şi în urmă răspundeà cu aer meditativ şi serios: — „Pe mine mă ţine şapte sute de lei, dar pentru prea cinstitul obraz al panevgheniei tale, le dau tot cu acest preţ, căci voi să mă fac om al casei domniei sale. Ce ştii! Poate că te voiu rugà şi eu de ceva şi voi fi ascultat!"

Cocheta număràbanii şi, luându-şi obiectele cumpărate, ieşeà din prăvălie, petrecută de curtenitorul bogasier.

Dar fineţea lui şi-o întrebuinţà mai cu seamă asupra feciorilor de boieri cu stare şi asupra acelora despre cari aflà că peste puţin timp au să ia vreun *huzmet* gras. Către toţi aceştia, el se arătà generos: îi împrumutà cu bani, le împlineà cu repeziciune orice servicii, deveneà chiar Mercurul [137]) lor fără plată. La toate înşelătoriile însă, de felul acesta, el se ajutà foarte mult cu două copile ale sale, pe cari le învăţase atât de bine

---

136. Substanţă balsamică, arzând dădea un miros aromitor.
137. Zeul comerţului, al elocvenţei şi al hoţilor.

în arta prefăcătoriei, în cât ele atrăgeau pe tineri în casa lor întocmai ca nişte adevărate sirene.

Erà foarte curios a vedeà cinevà pe aceste copile servindu-se de odată cu modestia şi cu cochetăria, două arme aşa de opuse una alteia. Când, pentru prima oară, se prezintà vreun tânăr în casa bogasierului, fetele şezând pe câte un scaun cu ochii plecaţi în jos, simulau o modestie, demnă de sfânta Cecilia[138]; dar, după ce se informau despre starea şi poziţiunea lui şi după ce se mai familiarizau cu dânsul, atunci îşi schimbau rolul: dacă tânărul erà sărac sau se introduceà în casa bogasierului cu scop de a solicità vreo facere de bine, fetele mai adăogau pe lângă modestie, un fel de mândrie grosolană, care făceà îndată pe solicitator să înţeleagă că n'ar fi rău să se care de acolo şi să le lase în pace; când însă tânărul erà bogat şi darnic, atunci smeritele fiice ale Evei îşi părăseau curând sfiala cea prefăcută şi, devenind cochete în toată puterea cuvântului, primeau cu cea mai destrămată răsfăţare glumele, darurile şi sărutările junilor libertini.

Pe când fetele întindeau toate aceste curse, ca să ameţească pe biata victimă, intrà în casă şi Kir Costea, cu câte o dulamă veche de postav putred, cusută cu fir mincinos, sau vreun alt vestmânt rămas de ani în prăvălia sa şi cu un zâmbet plin de viclenie îi ziceà: — „Ia priveşte, cocoane, această dulamă. Ce mai postav! Ce mai sârmă de aur!... Ce mai cusături!... Parcă-i un *tifarichiu*[139]. Ia îmbrac'o, aşa să trăeşti! căci trebuie să-ţi şează foarte bine cu dânsa".

Junele, văzându-se pus între ciocan şi nicovală,

---

138. Sfânta Cecilia, patroana muzicei, era patriciană romană. Ea suna în perfecţiune organul şi era tipul modestiei. (N. A.).
139. Cap d'operă de o industrie oarecare. (N A.).

nu puteà face altfel decât a îmbrăcà haina. După ce se terminà operațiunea, grecul priveà pe tânăr din toate părțile, cu mirare prefăcută strigând: — „Bre!... Ce minune!... Luxăndrițo!... Marghiolițo!... Ia priviți, tată, pe cuconașu! Nu este așà că seamănă cu o Beizadea? Cât de bine te prinde, coconule! Par'că-i croită pe trupul domniei tale. Ai, să facem un târg din două vorbe. Eu te iubesc prea mult; nu știu ce ai că m'ai fermecat! Pe mine, mă ține douăsprezece *mahmudele*, dar pentru *hatârul* domniei tale o dau cu zece [140]). Ai, să fie de bine!"

Nenorocitul tânăr, deși se vedeà tot într'un timp și furat, și batjocorit, câtà să primească haina, ca să nu-și strice opiniunea de galantom ce aveau fetele despre dânsul. Scoteà dar punga din buzunar și numărà cele zece *mahmudele* cu o nepăsare prefăcută, sau scădeà prețul hainei din vreo sumă cu care împrumutase pe grec mai înainte, tot prin astfel de mijloace.

Nu existà casă de boier unde să nu intre Kir Costea, sub diferite pretexte; la gastronomi se introduceà prin baclavale și dulcețe de Țarigrad, pe cari le prezintà pe la zile mari; la tinerele cucoane își deschideà intrarea prin glastre cu flori și alte nimicuri femeiești, pe cari le da cu prețul jumătate, ca să poată câștigà mai în urmă înzecit, prin intrigi și servicii de amor.

In fine, păgânul de fanariot făceà tot ce-i sta prin putință, ca să realizeze proverbul țării sale:

„Άρπάξε νὰ τρῶς καὶ κλέψε ν' ἄγης," [141])

Iată portretul moral al omului ce alesese Dinu

---

140. Monedele ce circulau în timpul lui Caragea sunt acestea: Mahmudea cu lei 38; dodecarul, lei 12; funducul, lei 22; nisfiaua, lei 4; cercliul, lei 3; galbenul, lei 30; sgripțorul, lei 12 par. 20; sfanțul, lei 2; diricliul, lei 12, par. 20; spețul, lei 12; crontalerul, lei 14; barbuta, lei 2.20. (N A.).

141. «Șterpelește ca să mănânci, și fură ca să ai!».

şi Duduca, spre a le ajutà ca să mănânce starea Postelnicului Andronache.

CAPITOLUL XI.

Adevărul e proastă marfă

Postelnicul Andronache, crezându-se asigurat de credinţa amantei sale prin punerea ei sub paza lui Păturică, îşi petreceà acum viaţa în cele mai dulci plăceri ce pot să dea omului poziţiunea, aurul şi amorul.

Gelozia, unicul rău ce-l frământase câtva timp, dispăruse cu totul prin bunele ştiri ce primeà despre Duduca şi mai cu seamă prin marea afecţiune şi înflăcăratul amor de care ea îi da dovezi pe fiecare zi. Unica grijă ce-l preocupà erà aceea de a creà norocul credinciosului său servitor, pe care îl orânduì mai întâi *Sameş la Hătmănie;* dar necrezând de ajuns această răsplătire, el rugă pe Caragea de îl onoră cu rangul de Sluger[142]), pe care mai în urmă îl prefăcù în acel de Pitar[143]).

---

142. Rang de boerinaş; odinioară marele boer însărcinat cu aprovizionarea Curţii şi a armatei cu carne şi lumânări.

143. Ceremonia dării rangurilor pe timpii lui Caragea era aceasta: individul hotărât a lua rang, de era funcţionar, se recomanda Domnitorului de către Ministrul sub care servea; iar când se întâmpla să fie protejatul vreunuia din boieri, îl recomanda Postelnicul cel mare.

Ceremonia începea astfel: Domnul şedea pe sofa în sala de primire, iar când se apropia peţitorul de rang, se scula în sus şi îl îmbrăca cu o haină de mătase albă, cu vărgi de fir, în formă de biniş sau tunică; apoi, adresându-se către persoana căftănită îi zicea cuvintele acestea: «Pentru osârdia şi credinţa cu care ai slujit ţărei». Aceste cuvinte nu se ziceau tot într'un fel, ci după informaţiunile ce avea Domnitorul, despre persoana căreia vroia să-i dea rang. Grigore Vodă Ghica, când a îmbrăcat cu caftan pe răposatul Barbu Catargiu, s'a servit de aceste cuvinte: «Te cinstesc cu acest caftan, ca să deştept în tine dragostea către faptele cele bune». Cu ocazia îmbrăcării de caftan a răposatului Tache Ralet, îi zise: «Te cinstesc cu acest caftan pentru multa vreme de când stai fără chiverniseală şi pentru evghenia neamului tău».

Am zis într'unul din capitolele precedente, că din toate slugile casei Postelnicului, numai vătaful de curte străbătuse în adâncul inimii lui Păturică şi numai el prevăzuse întunecoasele lui planuri şi îl urmărea de aproape, fără să lase a-i scăpà din vedere nici una din faptele sale.

Din ziua, însă, când Postelnicul avù nerozia d'a orândui pe Păturică priveghetor asupra faptelor amantei sale, vătaful îşi îndoì privigherile şi află toate câte Păturică voià să le fie ascunse: el descoperì nedemna trădare a ciocoiului şi hotărî să denunţe pe trădător, ca să scape pe stăpânul său de nenorocirea în care voia să-l tragă.

Intr'o zi, pe când Postelnicul se aflà singur în odaia sa trântit pe sofa şi îngânând pe nas un cântec de amor, vătaful se prezintă dinainte-i şi, după ce-i făcù *temeneà* până la pământ, îi zise:

— „Cucoane Andronache, să trăieşti întru mulţi şi fericiţi ani! Cinci ani sunt acum de când te slujesc cu credinţă şi supunere. Aş dorì dar să aflù din gura domniei-tale, dacă te-ai mulţumit de mine ori ba".

— „Ei bine, sunt mulţumit; ce vrei?"

— „Voiesc, cucoane, să aflù ce părere ai despre mine?".

— „Unde vrei să ajungi prin aceste întrebări?"

După aceea, Postelnicul cel mare comunica celor de faţă numele rangului, apoi după dânsul ieşia Seleam Ceauşul sau Başi Bulucbaşa şi vestea mulţimei numele individului şi rangul ce primise.

După săvârşirea ceremoniei, cel ce primea rang pleca din curtea domnească pe jos, dacă rangul era mic, iar de era dela Stolnic în sus, îl punea călare pe cal domnesc, împodobit cu cioltare de fir şi calcane de argint, şi îl petrecea până la locuinţa sa cu alai domnesc.

Ajungând la casa sa, venea meterhaneaua şi îi cânta, apoi veneau trăsurile domneşti având într'însele idiclii şi cafegii cu tacâmuri de dulceaţă, cafea şi ciubuce, toate domneşti; şi îl cinstea ca din partea Domnului; iar cel cu rangul căta să plătească lei 400 pentru meterhanea şi câte un bun bacşiş la idiclii, cafegii şi ciubuccii. (N. A.).

— „Voiesc să ştiu dacă eşti mulţumit de mine; aş voì iarăşi să ştiu de mă ai de om cinstit sau mă crezi hoţ ori şiret".

— „Ei bine, eşti om cinstit, sunt mulţumit de tine şi la ziua mea am să te fac Şătrar[144])".

— „Să-ţi ajute Dumnezeu, cocoane! Ţi-am mâncat pâinea şi sarea atâta vreme, şi voiu să-ţi mărturisesc o taină care-mi apasă cugetul:

Grecul, auzind aceste din urmă cuvinte, luă un aer mai serios şi aţintind ochii asupra vătafului, zise:

— „Spune-mi ce taină este aceea despre care-mi vorbeşti?"

— „Iţi aduci aminte, cocoane, că acum patru ani ai primit în curtea domniei-tale, un copil trenţăros şi smerit?"

— „Despre Dinu voieşti să vorbeşti?"

— „Tocmai despre dânsul, cocoane. Pe acest copil sărac domnia-ta l-ai îmbrăcat, l-ai hrănit, i-ai dat locuinţă, l-ai învăţat *elinica,* întocmai ca pe un grămătic domnesc; apoi l-ai miluit cu *huzmet* şi boierie[145]). Ei bine, cocoane, ia spune-mi, aşa să trăieşti, ce părere ai despre dânsul?"

— „Foarte bună; este băiat cinstit şi mă iubeşte ca pe un tată".

— „Uite, cocoane, la pontul acesta nu mă unesc cu părerea domniei-tale. Eu, deşi sunt un prost pe lângă domnia-ta, dar din ziua când a venit în curtea domniei-tale, mi s'a părut un făţarnic şi un şiret de frunte, l-am urmărit pas cu pas crezând că poate sunt amăgit, dar purtarea lui, în loc să risipească bănuelile mele, le întăreà şi mai mult. Doi ani de făţărnicie fură de ajuns, ca să te facă

144. Rang de boerie; inspector de ţigani; odinioară însemnà mare demnitar care purta grijă de şatrele sau corturile domneşti în timp de războiu şi de încartiruirea trupelor.

145. Slujbă şi rang. (N. A.)

să-l iei drept omul cel mai cinstit din lume, şi să-l orânduești păzitor al cocoanei Duducăi, despre care bănuiai că te înșală".

— „De unde ştii că mă înşală?"

— „Lasă-mă, cocoane, să isprăvesc şi vei judecà mai bine, dacă mint sau spui adevărul".

— „Urmează, dar gândeşte-te că de-mi vei spune minciuni, îți voi da cincizeci de topuze la tălpi[146]).

— „O mie, milostive, de voi minți".

— „Aide, spune".

— „Pe dată ce Dinu s'a mutat la cocoana Duducà, a început s'o păzească după porunca domniei-tale, însă nu cu socoteala de a-ți spune adevărul şi a te scăpà de necinste, ci ca să-l aibă de frică şi să facă cu dânsa ce va voi".

— „Şi ce s'a întâmplat după aceasta?"

— „A prins-o în grădină cu calemgiul despre care o bănuiai şi, în loc să-l aducă legat dinaintea domniei-tale, a făcut altceva".

— „Ce-a făcut?... Spune şi gândeşte-te la cele cincizeci de topuze".

— „S'a unit cu greaca, care s'a dat la dragoste cu dânsul, ca să-ți mănânce mai lesne averea şi astăzi, pe când domnia-ta te sileşti să-l scoți la obraze, el te necinsteşte şi-ți mănâncă şi averea".

— „Şi cu ce dovezi poți tu să sprijineşti aceste pâri".

— „Cu nici o dovadă, afară de cinstea mea, căci ei, şireții, au luat măsuri, ca să nu lase nici o urmă despre nelegiuirea lor".

Postelnicul, luând tot ce auzise drept minciuni şi pâri născute din gelozie, încruntă figura şi cu

146. In timpii aceia se bătea la falangă cu nuiele de răchită sau cu topuzul. Acesta din urmă însă înfricoşa mai mult pe pacient, căci osebit de durerea ce-l făcea să simtă, de multe ori ii vătăma oasele tălpii piciorului. (N. A.).

un gest de mânie şi o gravitate cu totul otomană, zise bietului vătaf:

— „Afară, mişelule, să nu-ţi mai calce piciorul prin curtea mea, că-ţi voi înmuià spatele cu bătaia!"

Pe când vătaful ieşeà pe uşă desperat că şi-a compromis viitorul, fără cel puţin să scape pe stăpânu-său de nenorocire şi de dezonoare, o *butcă* cu cai albi intră în curtea Postelnicului şi dintr'însa ieşì o femeie învăluită, care se suì pe scări cu cea mai mare iuţeală.

Această femee erà Duduca. Ea simţise de mult că vătaful o spionează, şi printr'o coincidenţă, norocită pentru dânsa, ea avuse chiar atunci ideea de a venì la Postelnicul, ca să preîntâmpine furtuna ce bănuià că poate să se ridice asupra capului ei.

Cum intră în casă, îşi scoase maloteaua[147]) sa blănită cu samùr şi, ridicând vălul depe obraz, lăsă să se vază acele frumuseţi încântătoare cari răpise atâtea inimi. Erà însă în trăsurile feţei ei ceva care dovedeà o agitaţiune interioară foarte mare. Postelnicul simţì aceasta şi, prevăzând chiar din neaşteptata ei venire că o să se întâmple cevà, o privì cu amor şi îi zise:

— „Vino lângă mine, îngerul meu, lumina ochilor mei".

Greaca răspunse printr'un suspin, dar nu se mişcă de loc.

— „Ce ai, Duducuţo?... Tu oftezi".

— „N'am nimic".

— „Aceasta nu se poate, sufletul meu; spune de ce eşti tristă? Iţi lipseşte cevà? Te-a supărat cinevà? Spune".

Greaca începù să plângă şi înecată de suspine, îi zise:

147. Manta femeiască.

— „Am venit să-ţi spun că de astăzi înainte nu mai sunt amoreaza domniei-tale; mă duc la călugărie!"

— „Şi de ce, inima mea?" adaose Postelnicul cu mirare.

— „Ştii domnia-ta prea bine!"

— „Să n'am parte de ochii mei, dacă ştiu cevà".

— „Când ai venit întâia oară la mine, şi mi-ai spus că mă iubeşti, mi-ai zis că o să mă iei de soţie şi o să mă faci să gust toate plăcerile lumii; iar acum, după ce m'ai făcut să jertfesc toate gusturile vieţii mele pentru domnia-ta, îţi baţi joc de mine ca de o ţigancă".

— „Eu îmi bat joc de tine? Eşti nebună, Duduco".

—„Tot ce am zis este adevărat. Şi care luare în râs poate fi mai mare decât aceia de a nu te încrede în mine? Ce bănuieli ţi-am dat eu, de când trăim împreună, ca să-ţi poţi îndreptà asprimea ce de doi ani întrebuinţezi asupră-mi?"

— „Ce asprime! Ce nedreptăţi sunt acelea despre care-mi vorbeşti?"

— „Ajungem la făţărnicie, *arhon* Postelnice. Dar ce cruzime poate fi mai mare decât aceea de a bănuì cinstea unei femei ce ţi s'a dat cu cea mai mare dragoste şi a mă pune sub paza unui nelegiuit care mă omoară cu nesuferitele lui privegheri. Eu nu mai sunt volnică să-mi descopăr nici una din cele mai nevinovate plăceri femeieşti; de ies puţin prin grădină, ca să gonesc urîtul singurătăţii, ciocoiul domniei-tale mă urmăreşte pe furiş; de cânt câte cevà ca să mă desfătez, el aţintează la mine nişte ochi plini de venin, prin care pare c'ar voì să-mi zică: — Tu iubeşti pe altul şi pentru dânsul cânţi, iar nu pentru stăpânu-meu". — Nelegiuitul mă urmăreşte în tot locul, până chiar şi în sfânta biserică, unde mă duc să-mi

vărs focul suferinţelor şi să cer întărirea de care am trebuinţă, ca să pot răbdà toate chinurile lui".

— „Acestea sunt năluciri. Păturică este un băiat cum se cade, şi chiar de va fi cutezat să te privegheze, îţi jur pe Dumnezeu că nu cunosc nimic din câte îmi spui şi ca să-ţi dau o dovadă şi mai mare despre aceasta, îţi făgăduiesc că-l voi dojenì cu asprime".

— „Nu mă mulţumesc cu atât. Cer ca să-l scoţi chiar astăzi din casa mea, sau părăsesc acea casă care s'a făcut o temniţă pentru mine. Acesta este singurul mijloc de a mai vieţui împreună. Primeşti sau nu?"

Postelnicul, fiind orbit de această sirenă amăgitoare, nu putù să reziste la teribilul asalt, ci îi zise surâzând:

— „Aide, de! Fie după voia domniei-tale, Duducuţo; vino în braţele mele, să te sărut".

Greaca căzù pe pieptul lui şi braţele ei fine se împleticiră de corpul cel robust al fanariotului, întocmai precum se împleteceşte edera pe un stejar vârtos; buzele lor se împreunară şi rămaseră câteva momente într'un extaz febril. Pentru Postelnicul Andronache, ce erà orbit cu totul de amorul Duducăi, aceste momente erau o fericire nespusă, căci se încredinţà din nou despre fidelitatea amantei sale. Pentru iscusita greacă însă, aceste sărutări înfocate erau numai o cursă prin care-şi înlesneà mijloacele de a amăgì mai tare şi mai bine pe acela ce voià să exploateze.

Două ore în urma acestei scene de ipocrizie şi neruşinare, Dinu Păturică complicele Duducăi, ieşeà din casa ei cu zâmbetul fericirei pe buze, căci devenise vătaf de curte al Postelnicului. Ceea ce aveà acum de făcut, erà răpirea definitivă a stării făcătorului său de bine.

CAPITOLUL XII.

Una la mână!

Dinu Păturică, cum se instală în postul de vătaf, pe care îl dorise atât de mult, chemă pe toate slugile curţii şi le ţinù un cuvânt prin care le făcù cunoscut că în timpul fostului mai înainte vătaf se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său şi că el nu va suferì să se urmeze şi în timpul său, asemenea fapte: „Voi pedepsì“, — ziceà el, — fără milă pe toţi aceia ce vor cutezà să înşele pe boierul, măcar cu o para“. — Apoi, după aceea, numără păsările din curte, cotì buţile cu vin, luă cheile pivniţei din mâna chelarului şi pe ale cămării din mâna jupânesei, scoase pe sofragiu şi pe stolnic, sub cuvânt de mâncătorie şi puse în locul lor pe alţii, aleşi de dânsul după sprânceană. Aceste aspre măsuri ajunseră la urechea Postelnicului şi el se bucură foarte mult, căci găsise după părerea lui, un om cinstit, ca să-l scape de ruina către care mergea cu paşi repezi; nu ştià însă că acel om, în care se încredeà atât de mult, erà cel mai fin dintre toţi hoţii, şi că măsurile lui economice nu erau decât o cursă întinsă prin care voià să-l adoarmă, ca să-i poată mâncà averea mai lesne.

După ce Păturică făcù tot ce putù ca să-şi deà aer de om cinstit şi cu durere de inimă de averea stăpânului său, el se înfăţişă dinaintea lui şi îi dete socoteala de toate măsurile ce luase.

Grecul ascultă cu bucurie toate proiectele de economie ce-i înfăţişă ciocoiul; apoi exclamă cu o mulţumire învederată:

— „Bravo, Dinule! *aferim*, copilul meu! Cum îngrijeşti tu de averea mea, aşa să îngrijească Dumnezeu de tine“.

Aceste binecuvântări de al căror înţeles echivoc un om cu frica lui Dumnezeu s'ar fi înspăimântat, nu făcură nici o impresiune în inima ciocoiului; el plecă capul în jos spre semn de mulţumire şi zise:

— „Stăpâne, tot ce am făcut pentru domnia-ta, nu este decât un mic semn de mulţumire pentru multele faceri de bine ce ai săvârşit asupra nevrednicului tău rob.—Alta mai am să spui Panevgheniei tale".

— „Spune, Dinule: să vedem".

— „Domnia-ta ai moşii, vii, livezi de pomi, heleştaie şi zalhanale[148]".

— „Aşa, precum zici; am din toate acestea".

— „Ei bine! stăpâne. Trebue să facem cercetare pe la toate aceste acareturi, căci poate să fie călcate de vecini; poate că arendaşii taie pădurile, strică livezile de pomi, lasă morile şi hanurile în neîngrijire şi, bine vezi domnia-ta, acestea aduc dărăpănarea stărei măriei tale. Trebuie dar să trimiţi un om credincios să cerceteze şi să-ţi aducă ştiinţă lămurită despre toate acestea.

— „Ai dreptate, Dinule, şi iată, îţi poruncesc ca chiar de mâine să pui în lucrare această cercetare".

Conversaţiunea aceasta se întrerupse prin venirea Postelnicului Vlahuţi, ca să invite pe Fanariot la masa ce dădeà trimisului împărătesc în pricina haraciului.

A doua zi, pe la şeapte ore de dimineaţă, un tînăr îmbrăcat cu haine arnăuţeşti, foarte galante, şi însoţit de douăzecişicinci *idiclii*, sub comunda marelui *Satârgi-Başa al Cămărăşiei*, străbăteau întinsa pădure a Vlăsiei.

Erà pe la mijlocul lui Maiu; aerul dulce al dimi-

148. Abator.

neții, îmbălsămat de mirosul florilor sălbatice și de acel parfum răcoros al frunzelor de curând crescute, răspândeà peste tot o suflare învitătoare; păsărelele săltând prin crengi, cântau acele mii de melodii sublime, care inspiră în inima omului și melancolie, și plăcere.

Pe când călătorii își urmau drumul în tăcere, deodată se auzì ieșind dintre desișul pădurii o voce care cântà cu multă expresiune o melodie întristătoare și eroică.

Când cortegiul ajunse destul de aproape spre a deosebì cuvintele cântărețului, el se oprì de sine-și, ca să poată asculta această baladă caracteristică pentru timpii de atunci:

„Frunză verde de secară,
Nu mai e dreptate 'n țară,
De dai jalbă la domnie,
Te trezești la Spătărie
Și d'acolo la Divan
De-ți pierzi vremea câte-un an.
Frunză verde de molotru,
Dacă astăzi sunt în codru,
Cu pistol la cingătoare,
Și cu flinta pe spinare,
De ce nu mă 'ntrebi, creștine,
Să-ți spui focul ce-arde 'n mine?
Am avut mamă și tată,
Casă mare 'ndestulată,
Zece vite în coșar
Și parale 'n buzunar,
Dar Grecul afurisit
Tot ce-am avut mi-a răpit;
Părinți, nevastă, copii;
Nu mai sunt între cei vii.
Numai mi-a rămas pe lume
Decât eu și ce-i pe mine.

Frunză verde iasomie,
Aideţi, fraţi, la haiducie,
Să scăpăm de lighioi
De cochinţi[149]) şi de ciocoi".

Simţul acestor versuri şi mai cu seamă focul cu care erau cântate, făcù o urîtă impresiune în inima călătorilor, dar maĭ ales junele ce părea a fi stăpânul, se gândì puţin, apoi ţintind ochii asupra lui Satârgi-Başa, îi zise:

— „Ce zici tu, Radule, despre acest cântec?... N'ar fi bine să pregătim armele"?

— „Armele!... Şi de ce?"

— „Auzi colo, de ce? Par'că ai uitat că suntem în Vlăsia, în cuibul tuturor tâlharilor?"

— „Aşa e, cocoane Dinule, dar tot e mai bine să ne căutăm de drum şi să lăsăm pe bieţii creştini în pace să-şi verse focul ce le arde inima, că mult sunt amărîţi sărmanii?"

— „Dar dacă vor fi hoţi şi vor năvălì asupra noastră?"

— „N'aveţi grijă, cocoane Dinule; îi cunosc eu".

— „Ai zis că-i cunoşti?"

— „Da; am zis".

— „Şi de unde-i cunoşti?"

— „Când eram nefer la Spătărie, am văzut pe căpitanul lor venind la Spătarul".

— „La Spătarul?... Şi ce căutà la Spătarul un căpitan de hoţi?" — adăogă Păturică, cu aer de mirare prefăcută.

— „Venise să-şi prenoiască *huzmetul* de hoţie".

— „Dar asta nu e de crezut, Radule!"

— „Voieşti să te încredinţezi că-i adevărat?"

— „Da, voiesc".

149. Cochinţi şi caţaoni sunt numele obicinuite ce le dau ţăranii grecilor arendaşi. (N. A.).

Satârgi-Başa scoase un flueraş de pământ dela cingătoare, şi puindu-l în gură, făcù să iasă dintr'însul câteva sunete ascuţite. Nu trecù mult şi suita călătorilor fu înconjurată de vreo câţiva flăcăi scurţi de stat, vânoşi şi înarmaţi până la dinţi.

— „Bine-aţi venit sănătoşi, flăcăi!" — zise Satârgi-Başa, răsucindu-şi mustaţa cea lungă şi zâmbind.

— „Bine v'am găsit, boieri dumneavoastră!" — răspunseră tâlharii.

— „Unde este Gheorghe?"

— „Care Gheorghe?"

— „Căpitanul vostru!"

— „A! a! Căpitanul... s'a dus cu câţiva feciori să calce pe Mărgineanu".

— „Pe părintele Arhimandritul?"

— „Da, boierule, pe dânsul că-i gras la ceafă".

— „Dar bine, măi, nu-i păcat?"

— „Păcat?... Dar el se gândeşte oare la păcat când ţine şeapte, opt ţiitoare în casă şi când nenoroceşte pe tot anul câte douăzeci, treizeci de fete?"

— „Ce spui, măi băiete; le face el toate acestea?"

— „Şi mai mari decât acestea, boieri dumneavoastră; bate pe bieţii români din satele mânăstirii, le ia şi cenuşa din vatră, îi spânzură de picioare şi le dă fum ca la vulpi, apoi arătându-le gârbaciul cu douăsprezece sfârcuri de plumb, le zice: — „Scoate bani, afurisit ţăran, că-ţi crap pielea cu gârbaciul acesta". Sărmanul ţăran răspunde: — „N'am, părinţele, iartă-mă, şi Dumnezeu să-ţi ierte păcatele". „Nu ştiu eu fleacuri d'astea; aceşti bani sunt ai Sfântului munte; plăteşte ori te omor ca pe un dobitoc", — răspunde grecul.

— „Bre!... Dar nelegiuit mai este!"

— „Nevoie mare, cocoane. Mai deunăzi s'a sculat satul Telega și s'a dus la dânsul cu ouşoare, cu puişori de găină, cu untişor, de! ca creştinul, ca să-l roage să le facă o bisericuță în sat, să aibă şi ei biet, unde să-şi îngroape morții și să-şi boteze copiii. Ei, bine! boieri dumneavoastră, știți ce le-a făcut?... După ce le-a luat plocoanele, i-a dat afară din casă cu înjurături. Bieții săteni au băgat jalbă la Domnie, dar el e aflat şi cu marafeturile şi drăciile lui i-a pus pe toți la închisoare, de li se prăpădesc bucatele pe câmp".

— „Ia să lăsăm astea la o parte", zise Satârgi-Başa „şi spune-mi cum vă merg treburile? V'ați dres cu Spătăria?"

— „Mai alaltăeri am dat Spătarului douăzeci de pungi de bani[150]".

Satârgi-Başa se apropie de Dinu Păturică şi-i zise încetinel:

— „Te mai îndoeşti, cocoane?"

— „Ai dreptate", răspunse Păturică, cu un aer prefăcut; „dar ascultă, măi Radule; de şi te văz că eşti bine cunoscut cu aceşti oameni, eu însă drept să-ți spui, nu prea mă simt la siguranță aici. Spune-le ce l'ei spune, ca să ne lase să mergem mai curând înainte".

— „N'ai nici o teamă, cocoane; ți-am spus că am fost *nefer* la Spătărie și n'or fi ei nebuni să se lege de oameni, când îi văd cu mine. Ei! din câte i-am scăpat eu! Ia, întreabă-i numai, să-ți spuie: ar mai fi astăzi vreunul din ei nepus în țeapă, de n'ar şti să se poarte cu oamenii stăpânirii? Mai bine decât să fugim d'aici ca nişte nemernici şi să ne facem de ruşinea lumii, ia să descălecăm şi să ne facem frumos conacul de amiazi,

---

150. Zece mii lei, căci o pungă se socotea lei cinci sute. (N. A.).

aci, pe verdeață, la umbră, să punem pe flăcăii aceştia să ne gătească o masă cum se cade, căci negreşit drumul trebue să te fi secat şi pe dumneata la inimă".

— „Bine, adăogă Păturică, asigurat acum prin cuvintele voinicului Satârgi-Başa; „dar ce să mâncăm, căci, dacă e vorba de mâncare aş mâncà şi eu bucuros".

— „Hei! dacă e aşà, lasă-mă pe mine; o să te fac să mănânci un miel fript hoţeşte".

— „Ba zău!... Şi ce fel frig hoţii mieii?"

— „Ce-ţi pasă domniei-tale! Ia să vezi: îţi făgăduiesc o friptură, care să întreacă toate *chiabapurile*[151]) dela masa lui Vodă".

Zicând aceste vorbe, se întoarse către *idiclii* şi alegând pe doi mai chipeşi şi mai voinici le zise:

— „Mă, luaţi pitacul acesta, duceţi-vă cu dânsul la cel dintâi sat ce veţi întâlnì şi cereţi să vă deà cinci miei graşi, unt proaspăt, ouă şi vreo patru-cinci vedre de vin, şi dacă v'o cere bani, spuneţi-le că toate acestea sunt pentru gătirea conacului isprăvnicesc; dacă nu v'o crede, arătaţi-le pitacul; iar dacă şi după aceea se vor împotrivì, muiaţi-le spinarea cu muchiile iataganelor[152])".

— „Foarte bine, stăpâne".

Idiclii plecară şi Satârgi-Başa întorcându-se către hoţi, le zise:

— „Băieţi! Cuconu Dinu Păturică, omul Marelui Postelnic Andronache Tuzluc, voieşte să ospăteze la voi. Cu ce puteţi să ne slujiţi?"

---

151. Fripturile turceşti. (N. A.).

152. Această poruncă dată de Satârgi-Başa către idiclii, ar trece drept o fabula în ziua de astăzi; nimeni n'ar putea crede că se făceau asemenea tâlhării de către oamenii domneşti plătiţi ca să ţie liniştea şi să protege pe cei săraci; cu toate acestea, ea a existat, şi pentru mai mare nenorocire, s'a exercitat chiar de oameni privaţi, cari se îmbrăcau în costum de oameni domneşti şi jefuiau pe bieţii ţărani, arătându-le pitace mincinoase.— (Vezi condica Arhivei No. 112 foaia 280. (N. A).

— „Deocamdată n'avem nimic, dar aşteptăm să ne sosească acum dela Ploeşti, de toate".

— „Ei, dacă e aşà, până atunci, odihniţi-vă şi voi pe la colnicele voastre".

Hoţii înaintară în pădure, iar Dinu şi comandantul idicliilor aşternură un covor de Ţarigrad sub un păr sălbatic, şi aprinzându-şi ciubucele, se trântiră la umbră, ca să se odihnească.

Nu trecù mult timp şi idiclii sosiră încărcaţi cu provizii de ajuns pentru un regiment de soldaţi.

Hoţii ieşiră din pădure, junghiară într'o clipă toţii mieii, le scoaseră pântecele şi cosându-i iar la loc cu pielea pe dânşii, intrară în pădure şi răscolind cu nişte pari un jăratec compus din curpeni din viţă sălbatecă, în care inchisiţia ar fi putut să arză o sută de eretici, îngropară într'însul pe toţi mieii.

Dinu, neînţelegând nimic din acest mod nou de a face fripturi, priveà cu uimire pe aceşti bucătari improvizaţi, cari, prin figurile lor posomorîte şi prin mişcările ce făceau, semănau întocmai cu demonii iadului, cari torturează sufletele condamnaţilor.

In timpul acesta, o altă grupă de tâlhari întindeà pe iarba verde o masă de pânză; alţii făceau mămăligă; câţiva coceau ouă şi curăţau cepe şi usturoi verde, pe care le aşezau pe la locurile unde aveau să şează oaspeţii.

Pe când toată ceata tâlharilor se ocupà cu pregătirea acestui ospăţ original, se auzì un pocnet ca al unei bombe ce iese dintr'un tun. Păturică făcu o mişcare repede şi convulsivă iar şeful tâlharilor, acel om cu care conversase mai 'nainte, văzându-l speriat îi zise zâmbind:

— „Ce, cocoane, te-ai speriat?".

— „Ba nu, dar... ia spune-mi de unde vine acest sunet?"

— „Acest sunet va să zică, cocoane, c'a venit timpul să vă puneți la masă".

— „Nu înțeleg nimic".

— „Privește!" — îi zise, arătându-i doi tâlhari ce scosese un miel din mormântul de flacări și îl udau cu un fel de salță[153]) compusă din vin amestecat cu usturoi pisat și cu sare. — „Pocnetul care te-a speriat veneà dela acest miel".

— „Și de ce a pocnit mielul, frățioare?"

— „Fiindcă s'a fript de ajuns".

— „Dar ce mai fac acei doi voinici, cu dânsul?"

— „Îl stropesc cu vin și-l înfășură în pânză, ca să nu iasă mirosul cel frumos".

Conversațiunea lor fu întreruptă de alte pocnete, ce urmară unul după altul. Tâlharul aruncă un ochi cercetător împrejurul său apoi strigă:

— „Gata, băeți?"

— „Gata, căpitane".

— „Poftiți la masă, boieri!" — zise căpitanul lui Păturică și lui Satârgi-Bașa".

Ei făcură un semn de primire și înaintară către masă.

Căpitanul chemă pe ajutorul său și-i șoptì câteva cuvinte, iar după aceea se puse la masă și după ce rupse mielul cu mâinile în mici bucăți și puse plosca pe masă, el zise:

— „Ospătați, boieri dumneavoastră, și iertați-ne dacă n'am putut să vă slujim mai bine".

Oaspeții tâlharului puseră mâna pe câte o bucată de miel și începură a mâncà cu o poftă nedescriptibilă, adăogând din timp în timp câte o căpățână de ceapă sau de usturoi verde, și bând vin de Cernătești.

— „Ei, boieri, cum vi se pare friptura noastră?" întrebă tâlharul.

---

153. Sos, zeamă.

— „De minune, căpitane; dar ia spune-mi cum se numeşte felul acesta de friptură?"

— „Miel năbuşit, boieri dumneavoastră; miel fript hoţeşte".

— „Să trăiască întru mulţi ani născocitorul mielului năbuşit!" răspunseră deodată Păturică şi Satârgi-Başa, cu gurile pline de delicioasa friptură.

După felul acesta de bucate, se puse pe masă unt proaspăt cu mămăligă şi ouă coapte. Oaspeţii noştri mâncară şi dintr'acestea cu mare poftă; apoi se sculară dela masă şi după ce mulţumiră căpitanului, încălecară şi-şi urmară drumul înainte.

Moşia Răsucita, punctul principal al călătoriei lui Păturică, erà trei poştii departe de Bucureşti, şi el nu făcuse nici drumul jumătate; temându-se dar ca să nu-l apuce noaptea în pădure, grăbì mult călătoria şi ajunse în sat pe la asfinţitul soarelui.

Pe dată ce se aşeză în casele boiereşti, trimise pe isprăvnicei să cheme satul, ca să cerceteze despre asupririle ce cearcă din partea arendaşului.

A doua zi, pe la revărsatul zorilor, curtea caselor boiereşti erà plină de săteni de toată vârsta; unii ţineau în mână pui de găină, alţii câte o strachină cu ouă sau câte o oală cu unt. Toţi aceştia veniseră să reclame în contra arendaşului şi nu aşteptau decât scularea lui Păturică.

Nu trecù mult timp, şi ciocoiul se arătă mulţimii îmbrăcat în haine arnăuţeşti muiate în fir şi cu un aer măreţ. El se aşeză pe un scaun, cerù cafea şi ciubuc, iar după ce-şi făcù *tabietul,* aruncă o privire severă şi observatoare asupra ţăranilor, apoi zise cu un accent plin de îngâmfare: — „Creştini buni, Măria sa, Postelnicul Andronache Tuzluc, stăpânul nostru al tuturor, m'a trimis aci,

ca să ascult plângerile voastre şi să vă dau dreptate, de veţi aveà; spuneţi dar toate păsurile voastre fără cea mai mică temere. Iată că vă ascult".

Ţăranii deteră mai întâi plocoanele în mâna idicliilor; apoi, după ce se scărpinară în cap şi frământară căciulile în mâini câtva timp, începură a se jeluì care de care mai mult, şi toţi de o dată, în chipul următor:

„Să trăieşti conaşule! bine că te-a adus Dumnezeu, la noi, să vezi şi să crezi urgia în care am căzut; ne-a sărăcit, cocoane, hoţul de grec; ne-a lăsat în sapă de lemn. — „Mie mi-a luat boii şi vaca, sărac de maica mea! pentru un iuzluc[154]) de şeaptezeci de parale". — „Pe mine m'a împrumutat cu două baniţe de mălai, şi sunt trei ani de când tot i le plătesc, păcătosul de mine, şi când gândeam că am scăpat de dânsul, m'am pomenit că-mi dejugă boii dela plug şi mi-i vinde de m'a lăsat sărac lipit". — „Mie mi-a necinstit fata cu sila, bătând-o până şi-a ieşit din minţi". — „Pe mine m'a înjugat la carul cu lemne, ca p'o vită, cuconaşule". — „Pe mine m'a spânzurat cu capul în jos, şi mi-a dat fum de ardei, şi nu m'a lăsat până nu i-am dat răvaş că-i sunt dator treizeci de lei". — „Mare năpaste a căzut pe capul nostru, cuconaşule!... strigară mai mulţi deodată, — „o să ne ducem în lume, căci Dumnezeu a luat dreptatea de pe pământ; arendaşul ne jefueşte, zapciul ne jupoaie de piei, gazda de judeţ şi ispravnicii ne ung cu miere şi ne leagă de copaci, de ne mănâncă muştele şi ţânţarii!...

— „Dar bine, buni creştini! de ce n'aţi venit să-mi spuneţi mie toate acestea?" — răspunse Dinu, cu aer de compătimire.

---

154 Monedă turcească de aur în valoare de 100 lei vechi, sau de argint de 100 parale.